

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

RKR-61-30/07/DN-6 /07

Kraków, dn. 21 czerwca 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 57/2007

Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172 ze zm.), w związku z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331), po przeprowadzeniu – z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

I.

na podstawie art. 23c ust. 1 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ww. ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów praktyki** stosowane przez Wyższą Szkołę Filozoficzno-Pedagogiczną „Ignatianum” w Krakowie, polegające na stosowaniu we wzorcu umowy o warunkach i zasadach odpłatności za studia postanowień w brzmieniu:

1. „Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie (...)”
2. „Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru, określonego w ust. 1”
3. „Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”

które są zbieżne z postanowieniami umownymi wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

i nakazuje zaniechanie ich stosowania;

II.

na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ww. ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę** stosowaną przez Wyższą Szkołę Filozoficzno-Pedagogiczną „Ignatianum” w Krakowie, polegającą na naruszeniu obowiązku wynikającego z treści art. 160 ust. 3 w związku z art. 269 ust. 1 i ust.2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) poprzez nie zawarcie, w formie pisemnej, umów ze studentami, którzy podjęli – odpłatnie – naukę w Wyższej Szkole Filozoficzno- Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie w roku akademickim 2006/2007

i jednocześnie stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 18 listopada 2006 r.

Uzasadnienie

W okresie od 3 listopada 2006 r. do 22 lutego 2007 r. Prezes Urzędu Ochrony konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Wyższą Szkołę Filozoficzno-Pedagogiczną „Ignatianum” w Krakowie, (dalej „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia poinformowała, iż według stanu na dzień 31 października 2006 r. kształci odpłatnie 411 osób. Jednocześnie Uczelnia nie wskazała liczby zawartych ze studentami umów informując, iż procedura ich zawierania jest w toku.

Ponadto, uczelnia przedłożyła:

1. wzór *Umowy o warunkach i zasadach odpłatności za studia w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie* (dalej „wzór Umowy”),
2. *Uchwałę Nr 17/2005/2006 Senatu Akademickiego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie z dnia 6 czerwca 2006 r. w sprawie Regulaminu odpłatności za zajęcia dydaktyczne, opłat związanych z tokiem studiów oraz odpłatności za inne formy kształcenia w Wyższej szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie,*
3. *Zarządzenie Nr 9/2005/2006 Rektora Wyższej Szkoły Filozoficzno Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie z dnia 6 czerwca 2006 r. w sprawie opłat za studia stacjonarne, niestacjonarne i podyplomowe oraz za powtarzanie roku spowodowane niezadowolającymi wynikami w nauce*

Analizując ww. dokumenty Prezes UOKiK ustalił, iż wzór Umowy zawiera postanowienia, które są zbliżone treścią do wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. I tak:

1. postanowienie § 9 ust. 1 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestr, w którym nastąpiło wypowiedzenie (...)”

zostało wpisane do Rejestru w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 759;

2. postanowienie § 9 ust. 2 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru, określonego w ust. 1”

zostało wpisane do Rejestru w dniu 3 kwietnia 2006 r. pod nr 625;

3. postanowienie § 10 ust. 3 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają pod rozstrzygnięcie sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”

zostało wpisane do Rejestru w dniu 5 maja 2005 r. pod nr 388.

W toku ww. postępowania wyjaśniającego Prezes UOKiK zwrócił również uwagę na przepis art. 160 ust. 3 ustawy z dnia z 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) – dalej „Prawo o szkolnictwie wyższym” – w myśl którego warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta pomiędzy uczelnią a studentem w formie pisemnej. Z kolei art. 269 ust. 2 tej ustawy stanowi, iż umowy, o których mowa w ww. art. 160 ust. 3 ustawy, obowiązują od roku akademickiego 2006/2007.

Uczelnia przyznała, iż kształci odpłatnie 411 studentów, przy czym do dnia 31 października 2006 r. nie zawarła w tym zakresie umów. Powyższe mogłoby wskazywać, iż Uczelnia nie wypełniła ustawowego obowiązku, o którym mowa w art. 160 ust. 3 ww. ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.

Uwzględniając powyższe, w dniu 22 lutego 2007 r., postanowieniem Nr RKR-152/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Filozoficzno-Pedagogiczną „Ignatianum” w Krakowie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu przywołanych wyżej postanowień umownych, które są zbieżne z klauzulami wpisanymi do na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, oraz na naruszeniu obowiązku wynikającego z art.160 ust.3 w związku z art. 269 ust. 1 i ust. 2 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania Uczelnia oświadczyła, iż proces zawierania umów ze wszystkimi studentami kształcącymi się odpłatnie został zakończony dnia 18 listopada 2006 r.

Odnosząc się do zarzutu stosowania we wzorcu umowy klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone Uczelnia wyjaśniła, iż opracowując wzór umowy – z powodu braku doświadczenia – wzorowała się na wzorcu opracowanym przez Fundację Rektorów Polskich we współdziałaniu z Parlamentem Studentów RP. Jednocześnie Uczelnia – uznając stanowisko Prezesa UOKiK – oświadczyła, iż dokonała zmian kwestionowanych zapisów, których obecne brzmienie jest następujące:

1. *„Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem od dnia, w którym nastąpiło wypowiedzenie (...)” - § 9 pkt 1 wzoru Umowy*
2. *„W razie wypowiedzenia Umowy przez każdą ze stron, wniesiona przez studenta opłata podlega zwrotowi w części proporcjonalnej do okresu pozostałego do odbycia studiów w danym semestrze”.*

Uczelnia poinformowała również, iż zapis § 9 pkt 2 wzoru Umowy, traktujący o właściwości umownej sądu Uczelnia podała, iż został usunięty z wzorca. Dodany został natomiast dodatkowy zapis (§ 10 pkt 2), w brzmieniu:

W sprawach nienormowanych niniejszą Umową mają zastosowanie odpowiednie przepisy Kodeksu Cywilnego oraz ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i przepisy wykonawcze wydane jej podstawie”.

Dokumentując powyższe zmiany Uczelnia przedłożyła nowy wzór *Umowy o warunkach i zasadach odpłatności za studia w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie.*

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie jest katolicką uczelnią, która uzyskała osobowość prawną na mocy § 2 ust. 1 pkt 5 *Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego szkół wyższych zakładanych i prowadzonych przez Kościół Katolicki, w tym uniwersytetów, odrębnych wydziałów i wyższych seminariów duchownych, oraz w sprawie trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów nadawanych przez te szkoły wyższe (Dz.U. z 1999 r. Nr 63, poz. 727*. Uczelnia ta figuruje pod numerem 2 na liście uczelni kościelnych prowadzonej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z informacją uzupełniającą wpis na tej liście Uczelnia zajmuje się prowadzeniem studiów na kierunkach filozofia, pedagogika i kulturoznawstwo. Kształcenie odbywa się w formie studiów stacjonarnych – nieodpłatnie, oraz w formie studiów niestacjonarnych – odpłatnie.

Zgodnie z treścią § 5 ww. Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski – studentom Uczelni przysługują prawa studentów utworzonych na podstawie przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, organizację i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzór umowy jest wzorcem umownym w rozumieniu art.384 k.c., których postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami.

Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia – w myśl art. 4 pkt 1 lit.a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów - jest traktowana jako przedsiębiorca, tj. osoba prawna organizująca i świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII Amc 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż w dniu 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie *ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331)*. Stosownie do art. 131 tej ustawy – do postępowań wszczętych na podstawie dotychczas obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Biorąc zatem pod uwagę, iż przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zostało zakończone do dnia 21 kwietnia 2007 r. - w niniejszej sprawie zastosowane zostały przepisy ustawy dotychczasowej.

Treść art. 1 ust. 1 *ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów* – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów” – wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowania przez Uczelnię wzorca umowy zawierającego niedozwolone klauzule oraz nie zawarcia wymaganych przez prawo umów ze studentami studiów odpłatnych. Wzorzec umowny, o którym mowa ma zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczy on zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Uczelni, co oznacza, że może mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów,
- działania te muszą nosić znamiona bezprawności.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”*.

Stosowany przez Uczelnię wzorec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów została spełniona.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Jak wyżej wskazano, Prezes UOKiK zakwestionował działania Uczelni polegające na:

- I. stosowaniu wzorca umowy zawierającego niedozwolone klauzule oraz
- II. uchylaniu się od zawarcia wymaganych przez prawo umów ze studentami studiów odpłatnych.

ad I sentencji decyzji

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ §2 k.p.c..

Oznacza to, że bezprawnym jest stosowanie w obrocie z konsumentami postanowień, które zostały wpisane do rejestru, nawet jeżeli postanowienia te stosują przedsiębiorcy niepozowani w procesie przed SOKiK na podstawie art.479³⁶⁻⁴⁵ k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia w formie studiów niestacjonarnych, jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy zawieranej ze studentami następujące postanowienia:

1. zapis § 9 ust. 1 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestr, w którym nastąpiło wypowiedzenie (...);”
2. zapis § 9 ust. 2 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru, określonego w ust. 1”
3. zapis § 10 ust. 3 wzoru Umowy, w brzmieniu:
„Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają pod rozstrzygnięcie sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

⇒ odnośnie zapisu § 9 ust. 1 wzoru umowy

Jak już wyżej wskazano, umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Nie można też – zgodnie z § 3 tego przepisu – zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiścić ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez

ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Jak wynika z powyższego, nie można ograniczać - stronom umowy zlecenia - prawa do wypowiedzenia jej w każdym czasie, co ma miejsce w rozpatrywanym przypadku. Postanowienie z § 9 ust. 1 wzorca umowy przewiduje prawo wypowiedzenia umowy, jednak wyłącznie ze skutkiem na koniec semestru. W efekcie student do końca semestru, w którym została wypowiedziana umowa, związany jest jej postanowieniami, co oznacza m.in. uiszczanie wszelkich świadczeń z niej wynikających, czyli przede wszystkim chesnego. Należy zwrócić uwagę, iż skutek wypowiedzenia umowy na koniec semestru jest również przewidziany dla Uczelni. A jak wskazuje dalsza treść § 9 ust. 1, Uczelnia może wypowiedzieć umowę w przypadku: prawomocnego skreślenia studenta z listy studentów, utraty uprawnień do prowadzenia kierunku na określonym poziomie studiów przez Uczelnię oraz niewywiązywania się przez studenta z zobowiązań wynikających z umowy. Zatem i w tych przypadkach student obowiązany jest uiszczać chesne do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie. Jak uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 28.09.2005 r. (sygn. akt XVII AmC 18/05), zapis taki „*narusza dobre obyczaje, jak rzetelność i uczciwość kupiecką i rażąco narusza interesy konsumenta/studenta, który jest zmuszony do poniesienia dodatkowych kosztów w postaci naliczenia chesnego za semestr nauki, z której nie korzysta, w sytuacji, gdy z ważnych powodów wypowiedział umowę*”.

Prezes UOKiK uznał zatem, że zapis z § 9 ust. 1 wzorca umowy jest zbieżny w swej treści i skutkach z następującym zapisem umieszczonym już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 20.06.2006 r. pod nr 759: „*Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru, tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim(...)*”;

Powyżej wskazana klauzula również ogranicza uprawnienie studenta do rozwiązania umowy, w tym przypadku do ściśle określonych dwóch terminów (na koniec semestru zimowego i letniego), a tym samym pozbawia go wypowiedzenia umowy w każdym czasie. Zbieżność obu postanowień, tj. wpisanego do Rejestru i stosowanego przez Uczelnię, jest więc oczywista. Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 9 ust. 1 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

⇒ **odnośnie zapisu § 9 ust. 2 wzoru umowy**

Zapis z § 9 ust. 2 wzorca umowy związany jest z ust. 1, stanowiąc, że wypowiedzenie umowy jest skuteczne wyłącznie na koniec semestru, a Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów, do końca tego semestru. Powyżej wskazano już, jakie konsekwencje przewiduje Kodeks cywilny w związku z wypowiedzeniem umowy zlecenia. I takie też konsekwencje powinny mieć tu miejsce. Autorytarne stwierdzenie, że Uczelnia nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Stosowane przez Uczelnię postanowienie stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Postanowienie takie uznane już zostało kilkakrotnie przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone, gdyż zgodnie z art. 385³ pkt 13 k.c.

niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie, które przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Prezes UOKiK uznał, że zapis z § 9 ust. 2 wzorca umowy jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3.04.2006 r. pod nr 625: „*W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 25.08.2006 r. pod nr 833: „*Czesne nie podlega zwrotowi, jeżeli student w trakcie semestru przerwał studia*”.

Powyższe postanowienia umowne wskazują, że nie zwraca się opłat uiszczonych przez studenta za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on w trakcie trwania tego semestru z dalszej nauki. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 9 ust. 2 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

⇒ ***odnośnie zapisu § 10 ust.3 wzoru umowy***

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego mówiąc o właściwości miejscowej sądów można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą i wyłączną.

Podstawowa zasada – dotycząca właściwości ogólnej – wyrażona została w art. 27 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i następne k.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 k.p.c.

Wzorzec umowny stosowany przez Uczelnię już z samej istoty wzorca umownego nie może być poczytywany za uzgodniony indywidualnie w myśl art. 46 k.p.c. Zawiera on bowiem zbiór gotowych i opracowanych przez Uczelnię postanowień, na których brzmienie student nie ma wpływu.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemienne.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby szkoły wyższej (art. 30 k.p.c.).

W przypadku, gdy powodem jest szkoła wyższa, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby szkoły wyższej (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Wskazać również należy, iż zapis taki stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Zgodnie z art. 385¹ pkt 23 Kodeksu cywilnego, niedozwolonym postanowieniem umownym jest w szczególności to, które wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Prezes UOKiK uznał zatem, iż zapis z § 10 ust. 3 wzorca umowy narzucający rozpoznanie sporów wynikłych z zawartej umowy w sądzie właściwym dla Uczelni, jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 6.01.2005 r. pod nr 210: „*Spory mogące wyniknąć z realizacji niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Pośrednika*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 11.07.2005 r. pod nr 493: „*Spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem umowy Strony poddają rozstrzygnięciu sądu powszechnego właściwego dla siedziby pozwanego*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 5.05.2005 r. pod nr 388: „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwym dla Impuls School*”.

Powyżej wskazane klauzule dotyczą narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 10 ust. 3 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W tym miejscu Prezes UOKiK uwzględnił, iż Uczelnia uznała jego stanowisko, co skutkowało zmianą kwestionowanych zapisów we wzorcu umowy. Jednakże, do daty wydania niniejszej decyzji, nie zostało udokumentowane praktyczne odstępianie od stosowania w umowach kwestionowanego postanowienia np. poprzez przeprowadzenie akcji aneksowania dotychczasowych umów. W ocenie Prezesa UOKiK samo oświadczenie o dokonaniu zmian we wzorcu umownym nie jest wystarczającym dowodem do stwierdzenia zaniechania zarzucanej praktyki.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKiK w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechanie.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono, jak w pkt I sentencji.

ad II sentencji decyzji

Jak wynika z informacji uzyskanych w toku niniejszego postępowania, Uczelnia kształci odpłatnie 441 studentów. Do dnia 31 października 2006 r. Uczelnia nie zakończyła procedury zawierania umów ze studentami. Należy zatem uznać, iż poprzez nie zawarcie umów ze studentami Uczelnia nie dopełniła obowiązku, wynikającego z art. 160 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym, a tym samym – ocenić jej działanie jako bezprawne.

Prezes UOKiK uwzględnił również, iż fakt niedopełnienia przez Uczelnię obowiązku wynikającego z art. 160 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym miał miejsce na początku roku akademickiego 2006/2007 oraz, że według stanu na dzień 18 listopada 2006 r. Uczelnia zawarła ze studentami wszystkie wymagane umowy.

Uwzględniając powyższe, należy uznać, iż w dniu 18 listopada 2006 r. Uczelnia zaniechała stosowania zarzucanej jej praktyki.

Zgodnie z art. 23e ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...) Prezes Urzędu nie wydaje decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej jej zaniechanie, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a. W takim przypadku Prezes UOKiK wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono, jak w pkt II sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie (31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymuje:

Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”
ul. Kopernika 26
31-501 Kraków